

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Sayı : 02
21 Kasım 2005

İçindekiler

- I. Çin
- II. OECD ve BIAC
- III. NATO
- IV. ABD
- V. AB
- VI. Türkiye'deki
Kamu ve Özel
Kuruluşların
Çalışmaları

**Çin-Şili Serbest Ticaret
Anlaşması imzalandı**

**Çin-OECD
Ekonomik İşbirliği**

ULUSLARARASI KURUMLARDA VE TÜRKİYE'DE ÇİN BAĞLANTILI GELİŞMELER

1980'ler itibariyle komünist sistemin kapalı yapısından açık piyasa ekonomisine geçişiyle hızlı bir büyüme sürecine giren Çin, uluslararası ticaret sistemine entegrasyonu sürecinde önemli bir basamak olan 2001 yılı Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliğiyle de tüm dünyanın dikkatlerini üzerine çekmiştir. Çin'in DTÖ üyeliği, dünya ekonomileri için büyük bir fırsat olmasının yanı sıra bazı tehditleri de beraberinde getirmesi, devletleri ve ilgili kurumları bu ülkeye yönelik bazı stratejiler oluşturmaya yöneltmiştir. Bu kurumların çalışmaları şu şekilde özetlenebilir;

I. Çin

18 Kasım 2005 tarihinde gerçekleştirilen APEC Ekonomik Liderler Toplantısı'nda, Çin-Şili Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, Çin'in Ekim ayı sonunda Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN-South East Asian Nations) ile imzaladığı STA'nın ardından ikinci anlaşmadır. Şili, 2004 yılı itibariyle 5.4 milyar doları bulan ticaret hacmi ile Çin'in Latin Amerika ülkeleri arasında en önemli ticari partnerini oluşturmaktadır. Çin'in Şili'ye ihracatında, hafif sanayi ürünleri, tekstil, elektro mekanik ve plastik ürünler; Şili'den ithalatında ise bakır, balık tozu, meyve ve şarap önde gelmektedir. Çin, Şili ile ticaretinde, hizmetler ve yatırım alanlarını potansiyel olarak görmektedir.

Çin-Şili Serbest Ticaret Anlaşması ile 2006'nın ikinci yarısı itibariyle tarifelerde kapsamlı indirimlere başlanması öngörülmüştür. Buna göre Şili, %74'lük tarife oranını sıfır seviyesine hemen indireceğini, Çin ise %63'lük tarife oranını iki yıl içinde indireceğini taahhüt etmiştir.(1)

Bununla birlikte Çin, Avustralya ile Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerini sürdürmektedir.(2)

II. OECD ve BIAC

Ekim 2005 itibariyle, OECD (*Organization for Economic Cooperation and Development*) ile Çin arasında ekonomi alanında işbirliği başlatılmıştır. Bu itibarla, OECD tarafından Çin'in de dahil edildiği, Üye Olmayan Ülkelerle İşbirliği: 2005-2006 Çalışma Programı (*The OECD's Cooperation with Non-Members, 2005-2006 Programme of Work*) hazırlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, Çin ile ilgili takip edilen konuların başında sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma gelmektedir. Çalışma programında ayrıca, diğer üye olmayan ülkeler için çizilen 2005-2006 programı kapsamında 2005 yılı içinde Çin'deki ekonomik, sosyal ve ticari gelişmelerin özetlerine ve 2006'ya yönelik olarak yatırım, kamu yönetimi, fikri haklar, inovasyon/teknoloji, ve çevre konularını kapsayan OECD-Çin çalışma programına yer verilmiştir. (Ek 1)

BIAC, hazırladığı tartışma dokümanında OECD-Çin Çalışma Programı'nın önemini vurgulamıştır.

Bu çalışma ile ilgili olarak BIAC (OECD nezdinde Ekonomi ve Sanayi Danışma Komitesi- (*Business and Industry Advisory Committee to the OECD*), tarafından tartışma dokümanı hazırlanmıştır. Doküman beş başlıktan oluşmuştur. Bunlar; Çin'in ekonomik yükselişi, Çin'in global ekonomiye etkisi, OECD-Çin çalışma programı-iş dünyasının öncelikleri, sonuç ve OECD üye ülkelerinin büyükelçilerine yönelik olarak hazırlanan tartışma sorularıdır.

BIAC, tartışma dokümanında, son 20 yılda %9'luk bir ekonomik büyüme ve dünya üretiminde %13'lük bir pay ile, Çin'in dünya ekonomisinde büyük rol oynadığını ve OECD-Çin Çalışma Programı'nın bu açıdan önemini belirtmiştir. (Ek 2)

A. Birleşme ve Satınalma

OECD tarafından Çin'deki ve özellikle Çin'in kuzeydoğu bölgesindeki birleşme ve satınalma uygulamalarıyla ilgili olarak taslak analiz raporu hazırlanmıştır.⁽³⁾ OECD'nin bu raporuna BIAC'tan gelen eleştiri ve öneriler şu şekildedir; (Ek 3)

Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu'nun (NDRC) 2004 yılında çıkardığı yasa (Yabancı Yatırım Projelerinin Kabulünde Geçici Önlemler-*Provisional Measures for Approving Foreign Investment Projects*) ile ilgili olarak, yetki alanının çok geniş tutulduğu ve sanayi tipine bakılmaksızın yeni projelerin takibinin yanı sıra hisse devrinin (*transfer of interests*) de incelendiği belirtilmiştir. Ayrıca yalnızca Çin dışına ve sabit varlığa yatırım yapan ve devletin altyapıda finanse ettiği projeleri üstlenen yerel şirketler üzerinde inceleme yetkisi verilmiştir.

Bir önceki taslak dokümanda yer verilen hususlara ek olarak, "Satınalma ve Devri Kapsayan Kamu Varlığı (*Acquisitions or Transfers Involving State-Owned Assets*)" konu başlığı işlenmiştir.

Buna göre, OECD görüşünde işaret edilen KİT'lerde yatırımı olumsuz yönde etkileyen sınırlamaların yanı sıra hisselerin devrinde olduğu gibi teknik zorlukların da bulunduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, "Menkul Değerler İdari Kanunu"nun (*State Owned Assets Appraisal Administration Measures*) yabancı yatırımcıya ait olan ortak girişimlere ek engel teşkil ettiği ifade edilmiştir.

İdari Kanunu'nda KİT ifadesinin muğlak olarak kullanılması sebebiyle karışıklık yarattığı ancak sonuç itibarıyla, KİT'lerin Çinli-yabancı eşit haklarda ve sözleşmeli olarak ortak girişimi de içerdiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, "varlık" ifadesinin çok geniş kullanıldığı ancak daha da önemlisi buradaki kamu yatırımlarının yerinin netleştirilmediği vurgulanmıştır.

Bu hususlar ışığında, "KİT'lerin Mülkiyet Hakkı" için net ve tek bir açıklamanın bulunmadığı ifade edilmekte ve bu durumun satınalma-devir sürecini şüpheli kıldığı belirtilmektedir.

Çin'deki birleşme ve satınalma yasa ve uygulamalarındaki eksiklikler

**Çin'in OECD'den
Düzenleyici
Reformu'nu tekrardan
gözden geçirmesi talebi**

**"Gelişen Çin ve
Transatlantik
Ekonomi" konulu
NATO çalışması**

**ABD-Çin geçici
tekstil anlaşması**

B. Düzenleyici Reform

Çin, OECD'nin çok-disiplinli metodolojisine güvenerek, Düzenleyici Reformu'nun tekrar gözden geçirilmesini talep etmiş ancak henüz bu yönde bir resmi bir onay alınmamıştır. Talepte çalışmanın, üç tematik sektörel politika geçişi ve kurumların düzenleyici kapasitelerini kapsayan bölümleri, rekabet ve pazara açılım, sektörel başlıklar, ve bunların sentezinin içerilmesi öngörülmektedir. Bununla birlikte, sektör spesifik temalar için, Çin'in kalkınmasında önem taşıyan kamu hizmetleri ve bunun altında elektrik, sağlık hizmetleri ve bunların koordinasyonunun incelenmesi planlanmaktadır. **(Ek 4)** Bu çalışma ile ilgili olarak BIAC, Çin'deki değişimlerin yakından takibinin sağlanmasının ve Çin'in bu kritik kalkınma sürecinde OECD'nin yönlendirme ve fikirlerinin dikkate alınmasının önemini vurgulamıştır. **(Ek 5)**

III. NATO

NATO Parlamenter Meclisi 2005 yılı Komite Raporu kapsamında, "Gelişen Çin ve Transatlantik Ekonomi" konulu çalışmasını yayınlamıştır. On bölümden oluşan bu raporda, sırasıyla, ekonomik gelişim ve siyasi değişim, Çin gelişiminin jeopolitiği ve transatlantik etkileri, Çin'in gelişiminin ticari etkileri, tekstil savaşı, istihdam ve kalkınma açısından parasal etkiler, Çin modelindeki zayıflıklar, Çin-çevre ve petrol pazarı konuları işlenmiştir. Rapor sonucunda öncelikle, Çin'in gerek Kuzey Amerika gerekse de AB için önemi vurgulanmış ve OECD'nin Çin ile ilişkilerini güçlendirme yönündeki çalışma ve faaliyetleri yerinde bulunmuştur. Bununla birlikte, Çin'in Doğu Asya Serbest Ticaret Alanı oluşturma hedefinin, en başta AB ve ABD için olumsuz etki yaratacağı belirtilmiş ve Asya'yı çok taraflı ticaret müzakerelerinde tutmanın önemi vurgulanmıştır. Çin'in bölgesel gruplaşmaya gitmesinin ekonomik gelişimine kardan çok zarar getireceğinin vurgulanması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, tekstil örneğinde yaşandığı gibi, AB ve ABD'nin Çin'e karşı pazarlarını açmalarının gerekliliğini belirtmiştir. (4)

IV. ABD

ABD ve Çin, Çin tekstil ve giyim ürünlerinin ithaline ilişkin geçici bir anlaşmaya varmıştır. Çin, varılan anlaşma ile en büyük ve en hassas 14 kategorideki ürünlere kısıtlama getirecektir. Anlaşmaya göre, temel Çin tekstil ürünlerinin ithali 2006'da %8 ile %10 arasında, 2007'de %13, ve 2008'de %17 oranında yükselecektir.(5)

14 Kasım 2005 tarihinde, ABD Ticaret Temsilcisi Büyükelçi Rob Portman, Pekin'de gerçekleştirilen "Çin-ABD ilişkileri: Ticaret, Diplomasi ve Araştırma" konulu konferanstaki konuşmasında şu hususlara dikkat çekmiştir;(6)

ABD'nin ihracatının (mal ve hizmet), GSYH'sinin %10'nu oluşturduğu açıklanmıştır. Buna karşın, bu oran Asya'da %25 ve Çin'de %29'dur. Bu durum, Asya ülkelerinin, çok taraflı müzakere sürecinde önemli rol oynadıklarını göstermektedir. Bu itibarla, Doha Kalkınma Gündemi'nin başarıyla sonuçlandırılması için daha fazla ülkenin, özellikle Çin gibi Pasifik ülkelerinin müzakere sürecine katılımlarının sağlanmasının önemi

**2004 yılında
ABD'nin Çin'e
ihracatı 34 milyar
doları geçmiş,
ABD'nin ticaret
açığı 162 milyar
dolar olmuştur.**

**4 Kasım 2005, AB-Çin
Ekonomik ve Ticari
Ortak Komitesi
toplantısı**

vurgulanmıştır.

ABD-Çin ticari ilişkisi ilgili olarak, 2004 yılı itibariyle ABD'nin Çin'e ihracatının 34 milyar doları geçtiği belirtilmiştir. Bu rakam, Çin'in DTÖ'ye 2001 yılındaki üyeliğinden bu yana geçen sürede %81'lik bir artış olduğunu göstermektedir. 2006'da bu rakamın 40 milyar doları geçmesinin beklendiği belirtilmiştir. 2004 yılı itibariyle ABD'nin Çin ile ticaretinde 162 milyar dolarlık açığı bulunmaktadır. 2006 yılı için ise bu rakamın, dünya tarihindeki en büyük ticaret açığı rakamı olan, 200 milyar doları bulmasının beklendiği belirtilmiştir. Bu ticaret açığının en önemli sebebi olarak Çin'de tam bir pazar ekonomisinin oluşmaması gösterilmektedir. Buna göre, Çin'de yabancı yatırımcıya getirilen sınırlamalar, teknik engeller, ekonomik sorunlar ve fikri hakların korunması yönünde sağlıklı bir mekanizmanın eksikliği başlıca sorunlu alanları oluşturmaktadır.

V. AB

4 Kasım 2005 tarihinde, AB-Çin Ekonomik ve Ticari Ortak Komitesi, Çin Ticaret Bakanı Bo Xilai ve AB Komisyonu Ticaretten Sorumlu Üyesi Peter Mandelson başkanlığında toplanmıştır. Toplantıda AB tarafından öne çıkarılan hususlar şu şekilde sıralanabilir;(7)

AB-Çin Ticari ve Ekonomik Anlaşması'nın imzalandığı 1985 yılından itibaren geçen sürede, ikili ilişkilerdeki gelişmeleri yansıtacak yeni bir AB-Çin Çerçeve Anlaşması'nın imzalanması gerektiği vurgulanmıştır.

Pazara giriş konusunun Avrupalı işadamları için önemi vurgulanmış ve bununla ilgili olarak Avrupa yedek parça otomobil ihraç ürünlerine Çin'in uyguladığı yüksek tarifeler işaret edilmiş ve Çin gümrük kanununa göre bütün otomobillere getirilen sınıflandırmanın DTO ve Dünya Gümrükler Örgütü kurallarıyla uyumsuz olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, kalaya getirilen ihracat izninin kaldırılması gerekliliği ve bakıra getirilen KDV sisteminin dünya pazar dengelerini bozduğu belirtilmiştir.

Fikri hakların korunması konusunda, AB ve Çin'in işbirliğinde çalışmaya ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir.

Pazar Ekonomisi Statüsü konusunda, yeni bir üst düzey çalışma grubu oluşturulması önerilmiştir.

Doha Kalkınma Gündemi ile ilgili olarak, Çin'in bu süreçte lider bir rol oynadığı belirtilmiş ve AB'nin tarımda pazara giriş için açıkladığı teklif üzerinde görüşülmüştür.

AB'nin genişlemesi sonucunda yükselen tarifeleri karşılamak amacıyla sınırlı ürünler üzerinde yeni bir önlemler paketinin hazırlanması yönünde anlaşma imzalanmıştır.

AB-Çin ekonomik ve ticari ilişkileri ile ilgili olarak şu hususlar belirtilmiştir; AB-Çin stratejik ortaklığı sonucunda, 2004 yılında 175 milyar euro olan ticaret hacmi 2005 yılında 200 milyar euro'ya ulaşmıştır. Çin, 127 milyar

euro'luk ihracatıyla, AB'nin ithalatının %12,5'ini oluşturmaktadır. AB, 48 milyar euro'luk ihracatıyla Çin'in ithalatının %5'ini oluşturmaktadır. Almanya (21 milyar euro), Fransa (5.4 milyar euro) ve İtalya (4.4 milyar euro) başta olmak üzere, AB Çin'in en büyük ticari partneri konumundadır.

Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF) ekonomistlerinden Gary Clyde Haufbauer ve Yee Wong'a göre, DTÖ'nün Doha sürecinden ve Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) anlaşmasından umduğunu bulamayan Asya ülkeleri, AB ve Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) benzeri yeni bir serbest ticaret bölgesi kurma eğilimdedir. Ekonomistlere göre Çin de sonunda kendi serbest ticaret bölgesini oluşturmak için girişimlerde bulunacak ve bu sayede edineceğı deneyimlerle DTÖ'nün liderliğini eline alacaktır.⁽⁸⁾

IV. Türkiye'deki kamu ve özel kuruluşların çalışmaları

A. İş dünyası kuruluşlarının girişimleri

4 Ekim tarihinde, Avrupa Parlamentosu Uluslararası Ticaret Komitesi'nden (INTA) on kişilik bir heyet, Çin'in haksız rekabeti ve bunun Türk tekstil ve hazır giyim sektörüne etkileri konusunda bilgi almak için, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (İTKİB) yetkilileriyle İstanbul'da görüştü. Toplantı sonucunda, dünya hazır giyim ve tekstil üretiminin ve katma değerinin yarısından fazlasını üreten Pan-Euro-Med (Doğı Avrupa-Avrupa-Akdeniz) ülkelerinin Çin'e karşı güçlerini birleştirmesi gerektiğı belirtildi.⁽⁹⁾

**4 Ekim 2005, INTA-
ITKIB toplantısı**

Kaynaklar

- (1) <http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/newsrelease/significantnews/200511/20051100818282.html>
- (2) <http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/newsrelease/significantnews/200511/20051100735771.html>
- (3) Konuyla ilgili bilgi için: Uluslararası Kurumlarda ve Türkiye’de Çin bağlantılı gelişmeler No: 1, TS/DİK/D/05-09
- (4) <http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=674>
- (5) Dünya Gazetesi, 7 Kasım 2005
- (6) http://www.ustr.gov/assets/Document_Library/Transcripts/2005/November/asset_upload_file519_8356.pdf
- (7) http://europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/countries/china/db041105_en.htm
- (8) Referans Gazetesi, 9 Kasım 2005
- (9) http://www.itkib.org.tr/itkib/hedef/200510_ekim/GUNDEM1.htm

Ekler

1. The OECD’s Cooperation with Non-Members, 2005-2006 Programme of Work
2. BIAC Discussion Paper: BIAC Consultation with OECD Liaison Committee
3. BIAC Comments: China’s Mergers and Acquisition Policies 2005 Project, DAF/INV/WD(2005)15
4. OECD Committee on Cooperation with Non-Members, China: Regulatory Reform Review
5. BIAC Statement to the Directorate for Public Governance and Territorial Development on the Proposed Regulatory Reform Review of the People’s Republic of China